

ENSI KERRAN EUROOPASSA VÄITÖSKIRJA SARJAKUVISTA

Ainutlaatuisen urakan kanssa painiskelee Helsingissä käväissyt ruotsalainen taidehistorian tutkija Magnus Knutsson. Hän valmistelelee väitöskirjaa sarjakuvista, tarkemmin sanoen niiden estetiikasta.

Knutssonin työ on alan ensimmäinen akateeminen tutkimus Ruotsissa, mutta hänen tietääkseen ei muuallakaan Euroopassa ole väitelty tohtoriksi asti sarjakuvilla. Ainoastaan USA:ssa on väitelty sarjakuvien alalta, nim. A.A. Berger Li'l Abner-sarjasta.

"Sarjakuva olisi otettava vakavasti. Massakulttuurista on kirjoitettu paljon, ja enimmäkseen huonoa. Yhtä huonoa kuin sen maine, jonka nämä kirjoittajat ovat antaneet massakulttuurille", Knutsson sanoo.

Juuri esteettinen erittely on hänen huonoimmalla tolalla. Sosiologisia tutkimuksia ja historiikkeja on kyllä jonkin verran tehty, niitäkin eniten Euroopassa, joka on jostakin syystä tutkimuksen alalla pidemmällä kuin sarjakuvan kotimaa Yhdysvallat.

Knutsson joutui aloittamaan joka suhteessa aivan alusta; hän ei löytänyt alan teoksista edes pitävää määritelmää sarjakuvulle. Hänen määritelmänsä mukaan - tiivistäen - sarjakuva muodostuu kahdesta tai useammasta kuvasta, jotka esittävät toimintaa tai kehitystä ja jotka on tarkoitettu julkaistaviksi lehdessä tai kirjassa.

CRASH! - kuvaksi muuttunut sana

Hän keksi myös nimet sarjakuvan merkeille ja symboleille ja kehitti muutenkin alan terminologiaa tutkijoita, kriitikoita ja taiteilijoita ajatellen.

"Monet tutkivat sitä, miten esim. elokuva on vaikuttanut sarjakuvaan. Minä tutkin sitä, mikä on todellista sarjakuvaa, mikä erottaa sen muista taiteista. Mielestäni ero on se, että sarjakuvisa teksti ja kuvat ovat todella integroituneet, kumpaakaan ei voi ottaa pois kokonaisuuden rikkoutumatta."

Knutsson sanoo huomanneensa, että monet vanhat ihmiset eivät "osaa" lukea sarjakuvia. Sarjojen parissa kasvaneet nuoret sen sijaan lukevat niitä luontevasti oikein, kokonaisuuksina, jolloin niitä vasta voi todella ymmärtää.

"Hyvä esimerkki tästä yhteensulautumisesta on sarjakuvan onomatopeettinen sana. Jokin CRASH! on piirretty siten, ettei sitä tarvitse lukea: siitä näkee heti muutenkin mitä se ilmentää. Tekijä käyttää sanojen sijasta merkkejä kuvassaan tunteita. Sanat ovat muuttuneet kuviksi."

"Merkkikielen kehittivät amerikkalaiset kauan sitten, ja nykyään sitä käyttävät etevästi mm. Carl Barks, Hergé ja monet ranskalaiset taiteilijat", sanoo Knutsson.

UUSI MUSTANAAMIO RHODESIASSA

Knutsson on myös sarjakuvien kääntäjä ja kirjoittaja, ja Suomessakin on kiinnitetty huomiota hänen uusiin mielenkiintoisiin Mustanaamio-sarjoihinsa. Hän on kehittänyt Mustanaamion Bengalille naapurivaltion, jolla on ilmeinen Rhodesiassa. Kerran Diana päätti ryhtyä feministiksi, ja hiljattain Mustanaamio kamppaili aseteollisuutta ja saasteita vastaan ja auttoi mustaa vapautusliikettä.

Knutsson on Ruotsin sarjakuvaseuran Seriefrämjandetin sihteeri ja Ruotsin sarjakuva-akatemian jäsen. Hän on myös voimakkaasti mukana uudessa Seriefronten-järjestössä, jonka lehti julkaisee pelkästään yhteiskuntakriittistä ruotsalais-ta sarjakuvaa.

Knutsson pitää tilannetta hyvin monimutkaisena, sillä Ruotsissa sarjakuvia vastustetaan kahdelta suunnalta. Toinen näkökanta on vanha porvarillinen käsitys, joka pitää niitä vulgaarina roskana, toinen on vasemmistolainen, joka hylkää ne amerikkalaisen indokrinaationa.

"Muutos on kuitenkin alkanut, ja yhä useammat käsittävät kansankulttuurin tärkeyden koko kulttuurille.

On aihetta odottaa, että lähitulevaisuudessa saamme taloudellista tukea Ruotsin valtiolta."

"Ala on tällä hetkellä äärimmäisen kaupallinen ja muutama suuryhtiö hallitsee: Williams, Aku Ankka -yhtiö ja Bonniersin konsernin Semic Press. Niitä ei kiinnosta ruotsalaisen aineiston julkaiseminen. 75-100 sarjakuvalehdestä vain kolme neljä on ruotsalaisia."

Magnus Knutsson vieraili Suomessa 19.-21.4. Vierailunsa aikana Magnus mm. kävi tutustumassa Ruudun toimitukseen ja tšekiläisen Williamsin kustannustaloon sekä piti pienelle sarjakuvaseuralaisten ja muiden asiasta kiinnostuneiden piirille diakuvin havainnollistetun esityksen "käsityksistään sarjakuvan estetiikasta" (kuten MK asian ilmaisi). Esitys herätti kokoontuneessa katraassa runsasta kiinnostusta, ja siihen liittyvää diasarjaa tultaneen käyttämään Jyväskylän kesään liittyvän iloisten kuvien piirtäjien kurssin opetusaineistona.

Magnuksen käynti lupaillee seurojemme entistä tiiviimpää yhteistyötä jo läheisessä tulevaisuudessa. - JR & HK.

PS. Magnus Knutssonin sarjakuvien estetiikkaa koskeviin näkemyksiin voi tutustua esim. hankkimalla Jan Bruniuksen & co kirjan Modeväxlingar (Almqvist & Wiksell, Stockholm 1971), jossa on hänen artikkelinsa Seriernas formspråk, tai käymällä esim. Helsingin yliopiston kirjastossa lukemassa Paletten -lehdestä (1973:2) hänen kirjoituksensa I serierna finns texten i bilden. Muuten kannattaa seurata aina Seriefrämjandetin Thud-lehteä. Se on hyvä lehti. (Tiedusteluihin vastaavat tämän lehden sivulla 2 mainitut puhelinnumerot).